

Werkloos ondanks toenemende krapte*

Johan Albrecht
Senior fellow
Itinera Institute

Het samenspel van ontgroening en vergrijzing verandert langzaam maar zeker de arbeidsmarkt. Wat betekent echter de toenemende krapte op de arbeidsmarkt voor de evolutie van de werkloosheid? Zonder ambitieuze hervormingen dreigt de werkloosheid in de toekomst eerder te vergroten. Zolang arbeid niet rendeert, blijven laaggeschoolden aan de kant staan. Maar ook hooggeschoolden kunnen in de klappen delen.

Een mooie toekomst lonkt voor wie binnenkort afstudeert. De ontgroening en vergrijzing verhogen de krapte op de arbeidsmarkt en elk bedrijf met groeiambities wil met een assertieve rekruteringsstrategie voldoende jong talent aantrekken. Voor de kenniswerkers van overmorgen lijken uitstekende werkvoorwaarden de evidentie zelve.

België heeft echter een uitgesproken duale arbeidsmarkt waarin de insiders maximale

bescherming genieten en de outsiders vooral terug te vinden zijn in de statistieken van de RVA. Met ongeveer 1,2 miljoen uitkeringstrekkers heeft 17% van de Belgische bevolking op beroepsactieve leeftijd geen toegang tot de arbeidsmarkt. Deze cijfers blijven vrij stabiel, zelfs in jaren met een sterke economische groei.

Het is een populaire misvatting dat het samenspel van ontgroening en vergrijzing de werkloosheid zal doen verdwijnen. Zonder een fundamentele hervorming van de arbeidsmarkt dreigt de werkloosheid in de toekomst eerder toe te nemen. Meer dan de helft van de openstaande vacatures in Vlaanderen mikt op laaggeschoolden met alleen een diploma lager onderwijs. Deze groep is oververtegenwoordigd in de werkloosheidsstatistieken maar toch blijven de vacatures vooral open staan. Alleen wie aan arbeid meer overhoudt dan aan een uitkeringsstatuut schiet in actie. Deze economische observatie zal in de toekomst even relevant zijn als nu.

Een toenemende krapte op de arbeidsmarkt kan op termijn leiden tot hogere lonen voor laaggeschoolden in sectoren die de hogere loonkost kunnen doorrekenen. De hoge belastingen op arbeid maken het echter

* Een ingekorte versie van deze nota verscheen op 8 december als opiniestuk in De Standaard.

onzeker dat hierdoor werkloosheids- en andere inactiviteitsvallen verdwijnen.

Zolang de arbeidsmarkt niet hervormd wordt, is een toenemend aantal bedrijfssectoren verplicht om de toenemende krapte op te vangen door verdere automatiseringen. Net zoals bij het opvoeren van de kapitaalintensiteit als reactie op de zeer hoge loonkost, dreigt hierdoor de werkgelegenheid af te nemen. Heel wat dienstensectoren staan trouwens voor belangrijke veranderingen door de Europese schaalvergrotingen. De combinatie van de informatisering van bedrijfsprocessen – bijvoorbeeld via on-line klantenrelaties- en schaalvergroting of consolidaties op Europees niveau kan de tewerkstelling in bank- en verzekeringssectoren fundamenteel veranderen op relatief korte termijn. Door de cumulatieve inspanningen rond automatisering en informatisering worden bepaalde sectoren dan weer zo kennisintensief dat zelfs de tewerkstellingskansen van ‘mediumgeschoolden’ gehypothekeerd worden. Voor niet te automatiseren arbeidsintensieve activiteiten kunnen creatieve constructies overwogen worden zoals het uitbesteden aan Oost-Europese dienstenbedrijven. Ook de kenniswerkers dienen alert te blijven en te ijveren voor hervormingen. Wie zal immers de dubbele factuur van de te lage activiteitsgraad en de vergrijzing mogen betalen?

Daarbij komt dat de economische dynamiek alleen duurzaam is wanneer nieuwe bedrijven groeien en jobs creëren. Groeibedrijven worden typisch opgestart door ondernemers tussen 30 en 35 jaar. Door de ontgroening zal deze leeftijdsgroep aanzienlijk inkrimpen. Minder nieuwe ondernemingen beperken dan ook de jobkansen van de best opgeleide kenniswerknemers. Natuurlijk kunnen ook buitenlandse bedrijven jobs creëren in ons land wanneer de Belgische jongeren te passief blijven. Een attractief investeringsklimaat is hiertoe essentieel en een verstoorde arbeidsmarkt past niet echt in dit plaatje.

“
Het is een populaire misvatting dat het samenspel van ontgroening en vergrijzing de werkloosheid zal doen verdwijnen.
 ”

De verdere ontgroening kan ook onze innovatiekracht negatief beïnvloeden. Wetenschappers zouden het productiefst zijn rond de leeftijd van 35 jaar en heel wat radicale innovaties worden gerealiseerd door nog jongere onderzoekers. Terwijl het Europese academische korps eerder verouderd, beleven de Aziatische universiteiten een enorme expansie die gedragen wordt door jonge onderzoekers. Europese kennisintensieve sectoren kunnen zich dan ook verwachten aan een toenemende internationale concurrentie.

De vergrijzing en de ontgroening bepalen volgens bepaalde economen nu al het investeringsgedrag in enkele Europese landen. De markten van het Oude Europa groeien veel minder snel dan in Oost-Europa, de Magreb-landen en de Aziatische groeipolen. Ook de Amerikaanse groeivoorzichten zijn op lange termijn .

attractief omwille van de verwachte bevolkingstoename.

In onze buurlanden wordt momenteel geëxperimenteerd met hervormingen. Met vallen en opstaan wordt een aangepast sociaal model op de rails gezet. Toch blinken enkele Europese landen zoals België vooral uit in het uitstellen van de noodzakelijk economische hervormingen. Hierdoor kan de kost van de vergrijzing niet opgevangen worden door uitgespaarde interesten op een afnemende staatsschuld. Wat rest deze landen op termijn dan het verhogen van de fiscale druk en het verder ontmoedigen van arbeid voor de slinkende groep op arbeidsactieve leeftijd? Deze vooruitzichten spreken weinig investeerders aan terwijl jobcreatie net afhankelijk is van nieuwe investeringen.

Met 1,2 miljoen uitkeringstrekkers faalt ons land in het benutten van het aanwezige menselijke kapitaal. Alleen door ambitieuze hervormingen kan een aanzienlijk deel van dit 'arbeidsreserveleger' terug worden geïntegreerd in de arbeidsmarkt. Hierdoor krijgt de economie extra zuurstof en kan de vergrijzing opgevangen worden. Hoe complex en divers de verschillende problemen ook mogen zijn – vergrijzing, ontgroening, werkloosheid, sociale exclusie, tekorten sociale zekerheid, etc-, alleen een efficiëntere benutting van het menselijke potentieel biedt soelaas.

Ambitieuze hervormingen zijn niet mogelijk zonder ambitieuze politieke partijen. Met de ontgroening en vergrijzing stijgt echter de gemiddelde leeftijd van de kiezer. Binnen enkele decennia zijn 'jonge kiezers' een minderheid en zullen partijen hun programma vooral richten op de grijze meerderheid. Het is dan ook niet aangewezen om nog tien jaar te wachten met een hervorming van bijvoorbeeld het pensioenstelsel, het aanpassen van de pensioenleeftijd aan de toegenomen levensverwachting of het samen samenvallen van de effectieve pensioenleeftijd met de wettelijke pensioenleeftijd.

Kenniswerkers worden alsmaar mobieler. Europa wordt één gemeenschappelijke werkruimte en vele Lidstaten zullen op de toenemende krapte reageren door hun arbeidsmarkten attractiever te maken voor talent van buitenaf. Meer mobiliteit van kenniswerkers verhoogt het risico dat studenten die gevormd worden door ons systeem van gratis onderwijs achteraf in het buitenland hun verworven vaardigheden gaan verzilveren. Dit is een afknapper in termen van maatschappelijk rendement uit de inzet van publieke middelen. Andermaal een reden om werk te maken van hervormingen ten voordele van de werkgelegenheid in België.

Johan Albrecht

Senior fellow Itinera Institute

Het Itinera Institute is een onafhankelijke denktank en doetank die, boven partijgrenzen, regionale verschillen en belangengroepen heen, wegen wil aanreiken voor beleidshervormingen met het oog op duurzame economische groei en sociale bescherming in België en zijn regio's.

Itinera Institute VZW-ASBL

Boulevard Leopold II Laan 184d - B-1080 Brussel - Bruxelles

T +32 2 412 02 62 - F +32 2 412 02 69

info@itinerainstitute.org www.itinerainstitute.org

L'itinera Institute est un think-tank et do-tank indépendant qui, au-dessus et au-delà des partis politiques, des différences régionales et des groupes d'intérêt, veut identifier les chemins de réformes qui garantissent une croissance économique et une protection sociale durables en Belgique et dans ses régions.

Verantwoordelijke uitgever - Editeur responsable: Marc De Vos, Directeur